

zvezka Vavkenovih hvale vrednih „glasov gorenskih.“ To pa nam je še posebno všeč, da večina pesem je postavljena za čveteroglasno petje. Bukvovez Gerber v Ljubljani jih prodaja po 70 krajc.

Národopisne stvari.

Črnogorci.

Zgodovinska povest.

V češčini spisal P. Chocholoušek.

(Dalje.)

VI.

Že je bil mrak zemljo pritisnil, ko črnogorski vodja v svojo sobo stopi, razsvetljeno s slabo svetilnico. Uplašena Zaida bila je na zid naslonjena, ker ni znala, kaj bode ž njo. Toda lice njeno ni bilo grozovito, tudi ni kazalo pogleda, kakoršnega opazujemo na ljudéh v zločinstvu vlovljenih.

„Jefrem!“ — zavpije radostna, ko on v sobo stopi, in skoči mu naproti.

Jefrem se žalosten umakne.

„Kaj je to?“ — preplaši se Zaida.

„Da, da, kaj je to? Nesrečna žena!“ — reče Jefrem, in glas se mu je tresel, kakor da bi bil udarjal smrtni zvon, — „izdala si življenje svoje, ko si izdala novo domovino! Povej, česa je turški aga tù iskal?“

„Ne morem in ne smem!“ — odgovori ona in dene roki križem.

„Nehvaležna! S čem je zaslužila Gora to nehvaležnost tvojo?“

„S krvjo svojega očeta plačala sem tebe“ — odgovori molko Zaida; — „toda nečem, da rešim Goro s tvojim življenjem.“

„Z mojim življenjem?“ — zavpije Jefrem.

„Se vé da, dragi moj! s tvojim življenjem!“ — reče Zaida odvažno. — „Ali ti ne preti s smrtjo Stankov brat po boji? On tedaj ne smé živeti. — Če bi Gora propadla, samo da mi ti ostaneš, in to je bilo, o čemur sem govorila z agom.“

„To je strahovito!“ — kričali so nazoči Črnogorci — „poginiti mora.“

„Tiho!“ — zagrmí Jefrem — „ne mešajte se v sodnikovo pravo!“

Črnogorci omolknejo in stopijo pokorno nazaj. Jefrem prekorači nekolikokrat sobo boré se sam s seboj, potem pa obstane pred ženo in pravi: „Zaida!“ s takim glasom, v katerem je stopljena bila vsa njegova ljubezen.

„Moj Bog!“ — izdihne Zaida. Glas ta prebil ji je dušo.

„Umreti moraš!“ — nadaljuje Jefrem, prizadevaje si izdržati hrabrost v sebi.

„Tako so ti veleli!“ — odgovori Zaida na polglasno — „pa meniš li tudi ti, da moram umreti?“

„Moraš, Zaida, moraš!“ — ponavlja Jefrem — „in to po moji roki.“

„Po tvoji roki? O Bog, to bode sladka smrt!“ — in zaletévši se mu na prsi, praša ga tiho, kakor da se ž njim ljubeznjivo igra: „Kdaj me ubiješ?“

Jefremu se je dozdevalo, kakor da mu srce poka, Črnogorci pa so žalostno gledali to dvojico preko svojih pušk.

„Nemili preddedje! Krvoločni zakoni!“ — zakriči Jefrem v zdvojenji in potegnivši besno handžar, nameri ji ga na srce. Zaida mu zgrabi roko. „Ne tako, mož“ — reče — „treba je, da mi mirnega duha odpreš vrata v večnost. Glej, jez sem te ljubila, ne tako, kakor ljubijo vaše dekleta, ampak ponositega srca. Udana sem ti bila kot svojemu gospodarju. Zavoljo tebe zapustila

sem očeta; zavoljo tebe pripravila sem mu smrt; bol mi je grozovito srce klal, toda ker sem vedla, da ti še živiš za me, zacelila se je zopet rana. — Sedaj bi bila pa morala tudi tebe zgubiti, kateri ne ostaja nič družega na zemlji dragega! Sklenila sem bila tedaj izdati domovino. Nisem bila izrejena med vašimi dekleti, in zato si nisem mogla priljubiti vaših običajev. Sedaj pa, Jefrem, imej se dobro. Z Bogom! Glej, da te ne pričakujem dolgo!“ Tako mu govori in se ga še bolj oklene.

„Turčin bode že poskrbel, da me ne boš dolgo pričakovala!“ — odgovori Jefrem vés omamljen.

„Nič za to! Paša mi je obetal, da če tebe varovati, čim pobije Črnogorce in osvoji Vranino.“

„Umri tedaj, nesrečna izdajavka po zakonu!“ — reče Jefrem pritisnivši Zaido na svoje prsi in nameri ji handžar na srce.

„Tako, tako, verni moj! — obesi mu se Zaida okoli vratu. S tem poljubcem ločim se od sveta.“

Jefrem mahne z roko, in črnožolti žarek puhne Zaidi iz srca. Nič ni zaječala, toda Jefrem je čutil, kako mu je trdo stiskala roko. Držal jo je v naročji in vés trd gledal je krvavi curek. Potem se obrne proti Črnogorcem in reče: „Umirjeni so duhovi naših očetov!“

Črnogorci niso nič odgovorili, temveč klečé odmolili so na glas „Očenaš“ in trikrat ponovivši besede: „Odpusti nam naše dolge, kakor tudi mi odpuščamo svojim dolžnikom!“ Potem se vzdignejo in ne besede spregovorivši, odidejo tihih korakov iz sobe.

„Tako, nevesta moja!“ — izdihne Jefrem, poljubovaje blede usta Zaidine. — Gora ti je spletla rudeč venec za trugo, in jez čem ti pripraviti grob v razvalinah vraninskih.“

Ko to izgovori, položi Zaido na zemljo, in jame se smejati kakor nor, ko vidi pepelnato njeno obleko krvavo namočeno. „Da, da, to ti ni na um padlo, da se bodeš tako slavno izselila iz tega sveta, toda ti si žena Črnogorčeva, in smrt je nam ravno tako krasna, kakor domovina.“ Potem poklekne k nji in jame ji razpletati dolge lase in pod glavo polagati, kakor je mislil v svoji zmešanosti, da ji ne bode pretrdo.

(Konec prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Sarajeva v Bosni na Turškem 20. nov. (Dal.)

— V svojem poslu sem se pred vsem predstavil namestniku deželnega glavarja Muhassi-Beží-u, in ko je vezir Valí se povrnil iz svojega potovanja, tudi njemu. Pogovarjali smo se le po tolmačih. Rekla sta mi, da v vsi deželi ni nikjer kuge več; vendar sta dodala, da bota mudírom (okrajnim predstojnikom) pisala, naj brž naznanijo, če je vendar še kje kakošen kužen kraj. Dosihmal še celó nič niso črhnil; al naš avstrijski general-konzul je izvedil za 4 kužne sela blizo Sarajeva. Kolikorkrat jezdiva v te sela, vselej nama dajo enega zaptíja, da naji spremlja. To je pa tudi vse, kar tukajšnja vlada dela proti kugi. Res je, da je že malo bolnih goved — pa najbolj zatega voljo, ker jim je že skor vsa živina pocepala. Pošast pojmlje, pa tudi ni več tako huda, in mnogo živinčet prebolí. Da si zaupanje dobivava pri ljudéh, ozdravljava živinčeta, ako so še le zbolele, zdrave pa marljivo ločiva od bolnih. Tudi sva spisala kratek poduk za ljudstvo, kako naj se véde pri kugi, kateri je ravno danes v slovanski tukajšnji jezik prestavljen bil. Da bi le tudi prišel ljudstvu v roke! Zdaj pa izdelujeva pravila zoper kužne bolezni, v katerih moreva pa le željo izreči, naj se bolna ali sumljiva živina pobije. Ko dodelava to, piševa še postavo za konjederce in za

ogledovanje mesa in klavne živine, in h koncu še poduk, kako naj z živino ravnajo, da ostane zdrava.

Bosna je krasna dežela, zlo gorata, pa gore niso velike; podnebje (klima) je zelo tako, kakor pri nas na Kranjskem; zemlja ni posebno rodovitna, večidel ilovca, ktera mnogo gnoja potrebuje in dobrega. Seljak (kmet) je reven pa dobrovoljen. Vina ne pridelujejo nič; na brajdah po vrtilih okoli Sarajeva ne dozori grozdje. Zajcev bi bilo dokaj, ako bi toliko lesa in volkov ne bilo. Rib in zlasti postrv, žlahnih postrv, je vse polno. Konjske in goveje plemena so vam znane; medpotoma sva videla mnogo bivolov; ali se jih kuga rada prime ali ne, nisva mogla še zvedeti. Sarajevo stoji na koncu neke 3 ure dolge in pol ure široke, s srednjimi gorami omejene doline in je amfiteatralično zidano; skozi mesto teče reka, tolika kot naša Ljubljanica. Mesto, ki je pred 10 leti pogorelo, ima široke in ravne ceste — jez stanujem v „velikem drumu“ (velikih ulicah) — šteje 5000 hiš in blizo 40.000 stanovnikov, ki so večidel trgovci. Skor vse blago, ki ga tukaj vidiš, ti je dunajska slabeja roba, pa silno draga. Stanovniki so večidel Slovani Bosnjaki, ki so ali katoliške ali nezedinjene grške vere ali pa turške; mnogo je pa tudi židov (judov) tukaj, kateri govoré, kakor v obče v jutrovih deželah judom navadni jezik, nekako pokvarjeni španjski jezik. (Kon. prih.)

Iz Celja. (Naznanilo.) Odbor čitavnice celjske je za letošnjo zimo besede in veselice tako-le vredil: 20. decembra beseda; 10. januarja 1864 beseda s plesom, 20. ples; na svečnico 2. februarja beseda s plesom, 8. ples, 21. beseda; 6. in 20. marca beseda, in 17. aprila beseda s plesom. — Ta program se naznani in se č. udom tudi pošlje na dom, ter velja za celo zimo. Ko bi pa trebalo v njem kaj spremeniti, se bo vsaka prememba za časa oznanila. Posebne povabila se za ta čas ne bodo več izdajale.

Odbor čitavnice.

Iz Celja. † — Včeraj, 11. t. m. je dospel od namestništva iz Gradca telegram, da je Njih Veličanstvo Cesar blagovolilo našemu obče znanemu teharskemu kmetu Antonu Bizjaku, po domače Pečovšku zavolj njegovih zaslug o sadjoreji in umnem gospodarstvu podeliti sreberni križec zaslug s krono, kar nas vse s toliko večim veseljem navdaja, ker se iz tega vidi, kako tudi cesar ceni trud in prizadetje pridnega kmeta. To znamenje očitne pohvale in priznanja njegove marljivosti in zaslug se mu bo neki očitno in slovesno izročilo, ktereга dne pa, še nisem mogel prav zvedeti. Pa prihodnjič morde o tem kaj več.

Iz Celja 15. dec. (telegram). — Pri včerajšni volitvi deželnega poslanca je bil izvoljen gosp. Lichtenegger, c. k. okrajni predstojnik, z 115 glasovi; gosp. dr. Razlag je dobil 99 glasov.

Iz Trsta 3. dec. D. S. — Naj vam naznanim veselico, ki jo je 19. dne p. m. na god naše presvitle cesarice Elizabete *) obhajal naš batalijon strelcev, kateri je sestavljen iz mladenčev tržaške okolice, v narodni obleki. Vsako leto imajo v tarčo navadne strelske vaje. Na dan godú naše presvitle cesarice pa so bile deljene darila med strelce, ki so se v teh vajah najbolje obnesli. Iz 6 čet (kompanij), iz katerih je batalijon sestavljen, je bilo zbranih 30 mož najboljših v tem. Lepo je bilo viditi, ko je mladost, s častnimi znamenji pridnosti **) na prsih odrinila iz mesta ob 7. uri, spremljena od častnikov in pa od bande, ktera je izvrstno

igrala. Danes smo slišali od nje prvokrat pesem „Naprej“. Vsi vkup smo se podali v Ivanovo predmestje, pol ure od Trsta k sv. maši; prosili smo Vsegamogočnega, naj nam še dolgo let ohrani milo vladarico in vso cesarsko rodovino. Po maši smo se podali v gojzdič, ki mu pravijo „Ferdinando“. Tukaj je bil prostor okinčan z mnogobrojnimi zastavami. Začelo se je streljanje ob prihodu Njih eksc. žl. Hartun-a, c. k. višega vojaškega poveljnika v Trstu, kateri se je tudi streljanja udeležil, pa lepih srebernjakov boljšim strelcem daroval. Po končanem streljanji smo bili povabljeni k obedu; razdeljeni smo bili tako, da častniki so v mali dvorani, naddesetniki, vodji in prostaki pa nasproti v veliki dvorani pri mizah sedeli. Prav bratovsko smo se imeli. Zdaj pa vstane gosp. poveljnik batalijona žl. Mauroner in napije Njih veličanstvoma cesarju Francu Jožefu in cesarici Elizabeti, in zagrmeli so po dvorani slavaklici, da se je vse treslo. Potem sta naddesetnika Martelanec in Gustinskić vneto govorila nekoliko besed po slovensko. Za njima pa vstane naddesetnik Nabergoj iz Proseka in povzame besedo tako-le: „Bratje! tudi v tem letu smo dobro končali streljske vaje, in danes, ko je konec naših vojaških vaj, so nam napravili poveljnik žl. Mauroner veselo praznovanje. Vsi vi tukaj zbrani, in dosti družih, ki jih ni pričujočih, ste pokazali, da ste jako pridni in da prav dobro znate rabiti puške. Znabiti, da pride dan, ko boste morali pokazati skušnje svoje pridnosti, skušnje svoje vrednosti, skušnje svoje zvestobe do svitelega našega cesarja, — da boste znali braniti zastavo in pokazati, da ste vredni posestniki zastave, ktera nosi ime naše presvitle cesarice Elizabete, ako zapoje vojna tromba, da se vstopimo kakor močna trdnjava proti sovražniku, ki bi morebiti hotel stopiti na obrežji morja na suho in braniti mesto tržaško. Spomnite se, da smo vsi bratje bodi si Slovenec, Lah ali Nmec; vsi smo pod krilom enega cesarja. Če hočemo močni biti, moramo z zedinjenimi močmi trdno in zvesto skupaj stati. Zatoraj živila zvestoba v Avstrii! — živili Franc Jožef in Elizabeta! In zagrmeli so živili-klici po dvorani, da ni bilo ne konca ne kraja. Potem vzame Nabergoj kupico vina v roke in napije zdravico gospodu nadvojvodu Ferdinandu Maksimilijanu in gospej njegovi. In zopet so odmevali živili-klici. Ko smo se pozdravili od vseh pričujočih, smo židane volje se podali domú.

Iz Tomina 8. dec. (Naznanilo in vabilo.) Letošnje leto sklene tominska čitavnica z „besedo“. Tedaj vabimo prijazno za 31. t. m. vse društvenike in prijatle „besede“, da pridejo v čitavnico. Začetek bo ob 8. uri zvečer.

Odbor.

Iz Jelšan 12. grudna. — 8. dne t. m. je umrl gosp. Franc Stibil, c. k. poštni uradnik in šolski ogleda naše domače šole. Rajni je bil tako vrl domoljub in velik dobrotnik mnogim ljudem naše okolice, da je vreden, da njegovo smrt naznanjajo tudi „Novice“ svojim bravcem.

Iz Ljubljane. Največ hrupa je delalo te dni po našem mestu to, da je zopet drug pes stekel, ki je bil v dotiki z unim, o katerem smo v 49. listu „Novic“ povedali, da je za steklino poginil. Tudi pri tem psu, ki smo ga v pondeljek raztelesili, se je pokazala steklina gotova; poginil je 6. dan po začetku bolezni kakor je pri steklih pseh navada. 7. dne tega mesca ponoči je zbežal (stekel) od doma in je dva dni klal pse po Ljubljani in v okolici ljubljanski; tretji dan je prišel zopet domú, kjer sta ga konjačeva hlapca vjela. Če prost hišen pes beži od doma, kjer je dobro postrežen, pa brez razdražbe druge pse itd. napada in kolje — ali ni že to samo znamenje zadosti, da ni to kaka druga bolezen? Pa je morebiti zavoljo lakote stekel od doma? Gospodar njegov mu je celó

*) Presvitle cesarica je darovala zastavi našega batalijona lep trak z napisom imena svojega.

**) Znamenja pridnosti na prsih so tiste, ki si jih lovci pri streljanju med letom zaslužijo.

salám prinesel v živinozdravnišnico, pa ni njega ne salám poznal. Ali je morebiti bežal od doma, da je šel po plemenu? Tudi živina ne kaže tega v tem, da bi družega nič ne delala kakor popadala in grizla! Res kratke pameti je, kdor tega ne spozná! In kakošna nevarnost za človeka! Res je, da med 25 popadenimi ljudmi navadno le eden za steklino zbolí; al kdo more reči, katerih 24 bo srečnih, da ne zbolijo? Zdravniki in gosposke morajo tedaj v takih okoljšinah ostro po postavah ravnati in skrbeti tudi za nevedne ljudi. Pametni jih ubogajo radi in se sami znebijo sumljive živine, če jim je še tako priljubljena. Beríte „Novice“ preteklih let, pa bote izvedili, kakošne žalostne reči so se godile po Dolenskem in Notranjskem. Najsmešnejše je pa to, da o taki važni bolezni, kakor je steklina, hoče vsaka stara baba vmes govoriti. Če bi zdravniki in gosposke se o goveji kugi ravnali po modrovanji ljudi, že danes bi na Kranjskem ne imeli nobenega goveda več, — in če bi pazili na to, kar o steklini čenčajo možke in ženske babe, vse polno bi bilo stekle živine in steklih ljudi. Dosihmal je okoli 120 po prvem in drugem steklem psu popadenih ali sicer vjetih psov pobitih bilo.

— V poslednji seji hranilnice (šparkase) je bil mnogozasluženi gosp. dr. Čuber za kuratorja izvoljen, gosp. Anton Samasa pa za namestnika.

— Gosp. profesor Lésar, katehet in učenik slovensčine na viši naši realki, je po prošnji odborovi v pondeljek začel učiti slovenski jezik v čitavnici. Vsaki pondeljek in vsako sredo bo učil gospé in gospodičine, vsaki torek in četrtek pa gospode. Res veselje je videti, da udje čitavnice naše ne hrepenijo samo po veseljah, ampak da jim je mar tudi za poduk. In tako čitavnica čedalje lepše izpolnjuje svoj namen. Deklamacije, petje, gledišče, nauk petja, nauk muzike, nauk domačega jezika: vse to obdeluje družba naša iz lastne moči in ni ji treba norčavih burk ali „Narrenabendov.“ Zato pa tudi pristopa udov čedalje več, ne odpada jih pa nič.

— V nedeljo se bo v gledišču čitavničnem igrala kratkočasnica (šaloigra) v 2 djanjih „Dobro jutro!“ po česki igri W.K. Kliepera „Dobré jitro!“ weska hra w jednom dějství. — Zgodovina slovenskega prevoda te igre je ta-le: Ko je sedanji c. kr. ministerski svetovavec dr. Kleemann (Čeh) bil v Ljubljani ravnatelj gimnazije naše in se je učil slovenskega jezika, je kot predmet svojih váj z gosp. J. Kosmačem, skriptorjem c. kr. licealne knjigarnice, prestavil razun igre „Čeh a Nemeč“ (Tat v mlinu) tudi „Dobré jitro!“ Obé igri je dr. Jan. Bleiweis potem vredil po naših okoliščinah in za ljubljansko gledišče, na katerem ste bile leta 1849 igrane in z veliko pohvalo sprejete. Prijeten večer moramo tedaj tudi čitavnici toliko bolj zagotoviti, ker smo se pri skušnjah prepričali, da igra prav dobro izpod rok gré vsem gospodom in gospodičinam, ki jo bojo v nedeljo igrali, in je zdaj še s petjem pomnožena.

— Tudi družba „Južnega Sokola“ se veselo razvija. Veselica poslednjo saboto je zopet to pokazala; mična beseda se je lepo vrstila s petjem in godbo. Gosp. predsednik dr. Etbin Costa je govoril v poslednji veselici „Nekoliko besed o telovadstvu“, ki se nam vredne zdijo, da jih natisnemo v prihodnjem listu od konca do kraja, da vsi naši braveci, ki so že večkrat čuli o telesnih vajah, ki jih imajo gimnazije in više realka ali pa posebne društva „sokoli“ imenovane, nekak zapopadek dobijo o tacih društvih, katerih prvi začetek nahajamo pri Grkih.

— Radostni naznanjamo novico, da pravila „matice slovenske“ so že na Dunaji. Njih ekscelencija ces. namestnik gosp. baron Schloissnigg so jih brez po-

mude odpravili c. kr. državnemu ministerstvu. — Domoljubni gosp. Karol Rudeš je te dni daroval „matice“ 100 gold.

— Drugi del g. Lésarjeve „Liturgike“ je ravnokar iz Brna dospel v Ljubljano. Prekrasno delo obeh svojih delov obsega 15³/₄ tesno, pa kaj lično tiskanih pôl.

— Drugi zvezek „Torbice jugoslavenske mladosti“ je te dni iz Zagreba priromal v Ljubljano. Polna je mnogovrstnega lepega gradiva v besedi slovenski in hrvaško-srbski. Napredek v tem 2. zvezku je očiten. Zato je želeti, da se to „cvetje jugoslavenske mladosti“ zdatnejše podpira kakor dosihmal in da ne zamrè po mlačnosti rodoljubja našega. Ostro — pa žalibog! da po pravici — nam dopis „iz Ljubljane“ očituje, da grôba Čopovega, Linhartovega in Mažgonovega se na vernih duš dan ni spomnila nobena živa duša (grob Vodnikov je okinčala domoljubna gospá — pa tudi dobrosrčni dijaki niže gimnazije). Tudi mi bi radi eno rekli o tem — al nadjamo se, da bo prihodnjih vernih duš dan boljše. — Še to moramo povedati iz „Torbice“, da g. V. Pretner oklicuje prihod dolgo pričakovane knjige „Niz bisera jugoslavjanskega“ o božiču.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Zbornica poslancev v državnem zboru je pretekli teden nadalje pretresovala državne stroške in dohodke za leto 1864.

Za potrebščine ogerske dvorne kancelije je zbor brez razgovora dovolil 13 milijonov in 592.052 gold. in dodatek z 31.035 gold., — ravno tako erdeljski dvorni kancelii 3 milijone in 997.205 gold.; tudi dvorni kancelii hrvaški in slavonski se je brez razgovora dovolilo vse, le stroškom za pravosodje, prevdarjenim na 492.163 gold., se je odbílo 52,508 gold. Tù pa se je vnelo živo besedovanje, ker poslanca erdeljskega, Grois in Aldnean, sta se potegnila za to, naj se tudi hrvaški dvornici nič ne odbije, kajti to žali autonomijo dežel, ako državni zbor izbrisuje, kar dežela za potrebno spozná, in tako ravnanje je slabo vabilo, da bi narode, ki jih še ni v državnem zboru, veselje navdalo priti le-sem. Al nič ni pomagalo; odbilo se je Hrvatom in Slavoncem onih 52.508 gold. Najživejše besedovanje pa je bilo o stroških vojaških; tù je večkrat zavrelo od strani govornikov zlasti dr. Iskra, ki je bil poročevavec odborov in je, vso čast in slavo naši armadi priznavši, odbijal le mnogo prevelicah ali pa nepotrebnih stroškov; pa zavrelo je še večkrat od strani ministra vojaštva grofa Degenfelda, ki je zagovarjal predloge vladne in se branil odbitkom. Dosti očitno se je pri teh debatah kazalo, da ni več tistega soglasja med zbornico in ministerstvom, ki je prav pri tej zadevi bilo vlani. Dovolilo se je po mnogih odbitkih za armado in njene potrebe 122 milijonov in 842.350 gold. Pri debati o vojaških stroških je poprijel tudi doktor Toman besedo, in kakor že lani zopet letos vneto govoril o vojaški granici in da bi saj oni graničari, kateri niso vojaci, deležni bili ustavnega prava. Predlog njegov k §. 13 pa ni obveljal. — Minister pravosodja je naznanil, da ministerstvo letos zbornici še ne bo predložilo postave od odrtije. — Poljski poslanec Zyblikievič hoče, da naj se prevdari: ali ministerski ukaz od 19. okt. 1860, vsled kterega je že blizo 2000 avstrijskih Poljakov zavoljo Rusije v preiskavo vzetih bilo, more biti veljaven, ker ni cesarski patent. — Domovinsko postavo je potrdilo Njih Veličanstvo cesar. — Državni minister vitez Schmerling je zbolel, pa mu je že odleglo. — Že več časa govorijo časniki o premembi ministerstva; pa dosihmal je vse le sama govoric. —